

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:5 – Sayı:17 - Ağustos 2021

koynunda büyüdük

KOVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE’DEKİ KENTSEL YOKSULLUĞA ETKİLERİ

EFFECTS OF COVID-19 PANDEMIC ON URBAN POVERTY IN TURKEY

DOI: 10.33404/anasay.966331

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Mustafa YILMAZ*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Kovid-19 pandemisinin Türkiye’deki kentsel yoksulluğa olan etkilerini ortaya koymaktır. Bilhassa nüfusun yoğun olduğu kentlerde salgının hızla yayıldığı süreç içerisinde görülmüştür. Kentlerde salgından en fazla etkilenenler ise yoksullar olmuştur. Türkiye’de pandemi ile mücadelede alınan kararlar kent yoksullarını özellikle ekonomik açıdan ve eğitim bakımından olumsuz yönde etkilemiştir. Kent yoksulları, ekonomik anlamda gelir kaybı yaşarken eğitimde ise fırsat eşitsizlikleri ile karşılaşmışlardır. Bu durum kent yoksullarını daha da yoksullaştırmıştır. Pandemi sürecinde belediyelerin örnek uygulamalarına bakıldığında ise kentsel yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin önemi daha iyi anlaşılmıştır. Bu sürecin yaratmış olduğu olumsuz tabloda yerelden merkeze doğru bir mücadele şeklinin benimsenmesi salgınla ve kentsel yoksullukla mücadelede daha etkili bir yol olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kentsel Yoksulluk, Kovid-19, Pandemi.

1- Makale Geliş Tarihi:08. 07. 2021 Makale Kabul Tarihi: 20.08. 2021

* Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi A.B.D., Antalya, Türkiye, mstfaylmz.0793@gmail.com, **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0002-3235-057X>.

ABSTRACT

The aim of this study is to demonstrate the effects of Covid-19 pandemic on urban poverty in Turkey. Especially in populated cities, the epidemic has been observed to spread rapidly. In cities, the poor were the most affected by the outbreak. Decisions taken to combat the pandemic in Turkey have negatively affected the urban poor, especially from an economic point of view and from an educational point of view. While the urban poor experienced an economic loss of income, they faced inequalities of opportunity in education. This has further impoverished the city's poor. Looking at the exemplary practices of municipalities in the pandemic process, the importance of local governments in the fight against urban poverty is better understood. In the negative picture created by this process, adopting a form of struggle from local to central will be a more effective way to combat the epidemic and urban poverty.

Keywords: Poverty, Urban Poverty, Covid-19, Pandemic.

Giriş

Yoksulluk kavramı çoğunlukla maddi kaynaklardan kimi zaman da kültürel kaynaklardan yoksun olma durumunu ifade etmektedir (Marshall, 1999, s. 825). Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır ve ülkelerin özel koşullarına göre farklılıklar göstermektedir (Aydın, 2021, s. 188-189).

Kentleşme ile beraber kentlerde yaşanan hızlı nüfus artışı, bir yoksulluk türü olarak kentsel yoksulluğun doğmasına neden olmuştur (Zeybekoğlu Dündar, 2011, s. 118). Kentsel yoksullukla kentin toplumsal hiyerarşisinde aşınma meydana gelmekte ve yoksul olarak adlandırılan sınıf altı bir kesim ortaya çıkmaktadır (Aytaç, 2016, s. 140).

Kovid-19 salgını tüm dünya ekonomileri üzerinde olumsuz etkiler oluşturmuştur. Ekonomide oluşan bu olumsuz durumun yoksulluğu daha fazla artırması beklenmektedir (Buheji vd., 2020, s. 221). Her geçen gün kentsel nüfusun arttığı (World Bank, 2021) gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bu salgından en fazla etkilenen yoksul kesimin ise kentsel yoksullar olması beklenmektedir. Türkiye'ye bakıldığında yoksulluğun uzun yıllardan beri ülke gündeminde olduğu görülmektedir. Kalkınma planlarında yoksulluk konusuna yer verilmiş ve siyasetçilerin gündeminde sürekli bu konu yer almıştır. Bu bakımdan Kovid-19 salgınının her alanda neden olduğu negatif etki Türkiye'deki kentsel yoksulluk açısından da değerlendirilmesi gereken bir konu olmaktadır.

Türkiye’de ilk Kovid-19 vakasının 11 Mart 2020’de tespit edilmesinden sonra salgının gidişatına göre farklı önlemler alınmış ve uygulanmıştır. Sokağa çıkma kısıtlamaları ve uzaktan eğitim modeline geçilmesi gibi uygulamalar alınan önemli kararlardandır. Sokağa çıkma kısıtlamalarında kayıt dışı istihdam edilenlerin gelir kaybı yaşaması ve uzaktan eğitim süresince internet vb. imkânlardan mahrum olan çocukların eğitimde fırsat eşitsizlikleriyle karşılaşmaları önemli sorunlar şeklinde ortaya çıkmıştır. Özellikle kentlerde yaşayan yoksul kesimler bu olumsuz durum ile karşılaşmışlardır. Bu durumun kentsel yoksulları daha fazla yoksullaştırması beklenmektedir.

Bu çalışmada pandemi ve kentler arasındaki ilişkiye yer verildikten sonra yoksulluk ve kentsel yoksulluk kavramları açıklanarak yoksulluğa değinilen kalkınma planlarına yer verilmiştir. Türkiye’de Kovid-19 salgınının kentsel yoksulluk üzerindeki etkisi tartışıldıktan sonra sonuç bölümü ile çalışma sonlandırılmıştır.

PANDEMİ VE KENTLER

Kovid-19 salgını, günümüzde küresel çapta dünyayı etkisi altına alarak en çok konuşulan konular arasında ilk sıraya yerleşmiştir. Özellikle nüfus hare-ketliliğinin yoğun olduğu kentlerde görülen bu salgın hastalık dünya tarihinde görülen ilk salgın değildir. Bundan önceki dönemlerde de önemli salgınların çıktığı ve toplumları etkilediği görülmüştür.

Salgın hastalıklar özellikle Orta Çağ’da Avrupa kentlerini derinden etki-lemiştir. Bu dönemde kentlerde yaşayan insanlar salgınlarla mücadele hâlinde olmuşlardır (Özden ve Özmat, 2014, s. 61). Osmanlı Devleti’nde de 16. yüzyıl itibarıyla insanların öldüğü ve hayvanların telef olduğu salgın hastalıklar mey-dana gelmiştir. Devletin bu salgın hastalıklarla mücadele için çeşitli önlemler aldığı bilinmektedir. Hatta bu dönem hastalığa yakalanan kişilere karantina ted-birleri uygulanmış ve salgınla mücadele için hastaneler inşa edilmiştir (Çalışkan ve Eyicil, 2019, s. 1307).

Kentlerdeki nüfus yoğunluğunun fazla olması ve insanların yakın temas hâlinde olması bulaşıcı hastalıkların hızla yayılmasına ve salgına dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durum öncelikle sağlık hizmetleri üzerinde önemli bir yük oluşturmaktadır (Polat ve Kahraman, 2021, s. 27). Özellikle küresel kentlerdeki insan yoğunluğunun ve hareketliliğinin fazla olması bu tür kentlerde pandemi şartlarını zorlaştırmakta bunun sonucunda vaka sayılarında aşırı artış yaşanması

gibi olumsuzlukları beraberinde getirmektedir (Sayın ve Bozkurt, 2020, s. 208).

Salgın hastalıklara karşı tüm aktörlerin katılımının gerçekleştiği etkin bir kent yönetiminin sağlanması ise pandemi dönemlerinde hayati bir önem taşımaktadır (Yılmazsoy vd., 2021, s. 436). Özellikle Kovid-19 pandemisiyle birlikte kentlerdeki salgın yönetiminin ne kadar önemli olduğu anlaşılmış ve devletler bu salgından büyük dersler çıkarmışlardır. Bundan sonraki süreçte dünyada yaşanabilecek olası salgın hastalıklara karşı devletlerin edindiği tecrübeler doğrultusunda gerekli tedbirlerin alınacağı ve etkin çözümler üretileceği söylenebilir.

YOKSULLUK VE KENTSEL YOKSULLUK

Yoksulluğun çok boyutlu bir özelliğe sahip olmasından dolayı tek bir tanımının yapılması oldukça güçtür. Fakat genel anlamda bakıldığında fertlerin belirli bir ekonomik refahın altında hayatlarını sürdürmeleri yoksulluk olarak tanımlanabilir (Yaşar ve Taşar, 2019, s. 120). Literatüre bakıldığında genel olarak üç farklı yoksulluk türünden bahsedildiği görülmektedir. Bunlar mutlak, görel (nispi) ve insani yoksulluktur.

Mutlak yoksulluk, bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan asgari refaha ulaşamamaları durumudur. Mutlak yoksullukta en temel ihtiyaçlar bile karşılanamamaktadır. Bu yoksulluk türüne genellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde rastlanmaktadır (Saçlı, 2019, s. 7; Taş ve Özcan, 2012, s. 3). Mutlak yoksulluk hesaplanırken temelde gıda harcamaları ile eğitim, sağlık, giyim ve barınma gibi gereksinimler de göz önünde bulundurularak hesaplanabilir. Az gelişmiş ülkelerde temel ihtiyaçlar yaklaşımı esas alınarak mutlak yoksulluk hesaplanmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011, s. 62).

Görel bir diğer adıyla nispi yoksulluk gelirden tümüyle yoksun olmaktan ziyade gelirden yoksul olmayı ifade etmektedir. Nispi yoksullar çoğunlukla ortalama refah düzeyinin altında bulunmaktadır. Bu yoksullar temel ihtiyaçlarını karşılayabilseler de eğitim, sağlık ve kültürel yönden yeterli seviyeye ulaşamamışlardır (Özel, 2015, s. 160). Görel yoksulluk yaklaşımında bir toplum içinde bulunan yoksullar toplumdaki diğer insanlarla karşılaştırılabilirken, farklı toplumlar arasında bu karşılaştırmayı yapmak doğru sonuçlar vermeyecektir (Bıçkıcı, 2005, s. 109).

İnsani yoksulluk ise fertlerin maddi imkânlardan mahrum olmasının yanında toplumdaki bazı değerlerden de mahrum bırakılmasıdır. Toplumda

yaşayan fertlerin güvensiz bir durumda bulunması, bazı kamu hizmetlerinden mahrum edilmesi ve toplumda dil, din, etnik vb. konulardan ötürü ayrımcılığa uğraması insani yoksulluk kapsamında değerlendirilebilir (Kılıç, 2015, s. 128).

Kentleşme ile kentlerde yaşanan hızlı nüfus artışı beraberinde kentsel yoksulluğu ortaya çıkarmıştır. Kentsel yoksulluk özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen önemli bir sorundur. Bu yoksulluk türü; sağlık, eğitim, barınma vb. temel ihtiyaçlardan mahrum kalma şeklinde görülmektedir (Zeybekoğlu Dündar, 2011, s. 118). Bir anlamda kırsal yoksulluğun neden olduğu göç, kentsel yoksulluğa neden olmaktadır (Kartal ve Demirhan, 2014, s. 137). Kentler sanayi işçileri yerine işsizlerle, gizli işsizlerle ya da kayıt dışı istihdam edilen yığınlarla dolmaktadır (Keleş, 2013, s. 42). Böylece kentlerde yaşayan bu insanlar birçok temel ihtiyaçlardan mahrum bir şekilde kentin yoksul sınıfını oluşturmaktadır.

Kırdaki yoksulluğundan kurtulmak için kente göç edenler bu kez de kent yoksulu tanımlamasına girmektedir. Kente göç ettikten sonra kentin sunmuş olduğu imkânlardan yararlanamayan bu kesim kent yoksullarını oluşturmaktadır. Bu kent yoksulları, kentin sadece varoş veya gecekondu semtlerinde değil aynı zamanda kent merkezlerinde de görülmektedir (Kaya, 2011, s. 221). Böylece günümüz kentleri işsiz, aşsız, evsiz ve dışlanmış yoksul insanların yaşadığı yerler durumuna gelmektedir (Yılmaz, 2012, s. 275).

Türkiye’de ise tarımdaki teknolojik gelişmelerle kırsalın bir cazibesi kalmayınca kentler, yaratmış oldukları istihdam olanaklarıyla kırdan kente göç yaşanmasına neden olmuştur. Yoğun göç sonrasında kentlerin yapı stoku ve altyapısı yetersiz kalmıştır. Bunun sonucunda gecekondulaşma gibi illegal yapılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu yapılarda oturanlar ise kentin yoksul kesimini oluşturmuştur. 1980’li yıllarla beraber izlenen ekonomik politikalar sonucunda gelir dağılımdaki eşitsizlik ve yoksullukta artışlar yaşanmıştır. Bu dönemde devletin vermiş olduğu hizmetlerde daralmaya gitmesi yoksulluktaki artışta önemli bir faktör olmuştur. 1990’lardan itibaren kentlerdeki yoksulluk daha görünür hâle gelmiştir (Kaya, 2011, s. 223; Güneş, 2009, s. 466).

Türkiye’deki Kalkınma Planları’nda Yoksulluk

Türkiye’de yapılan kalkınma planlarında yoksulluk sorununu çözmek amacıyla bazı hedeflerin belirlendiği görülmektedir. Günümüze kadar yayımlanan on bir adet kalkınma planının yalnızca beş tanesinde yoksulluğa deği-

nildiği görülmektedir. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte yoksulluk konusuna değinilmeye başlanmıştır. Yoksulluk konusunun yer aldığı kalkınma planları aşağıda açıklanmıştır.

Yedinci beş yıllık kalkınma planı (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, yoksulluk sınırının altındaki grupların refah düzeylerini iyileştirmesi amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun etkin bir sisteme kavuşturulacağı belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1995, s. 199).

Sekizinci beş yıllık kalkınma planı (2001-2005)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ilk olarak mutlak yoksullukla ilgili oranlara yer verilmiştir. 1994 yılı itibarıyla mutlak yoksulluk oranının yaklaşık %8 olduğu belirtilmiştir. Kırsalda mutlak yoksulluk oranının %11,8 kentlerde ise %4,6 olduğu ifade edilmiştir. Temel ihtiyaçlar yaklaşımına göre yoksulluk riskinin altında bulunan nüfusun oranı ise %24 olarak belirtilmiştir. Yoksulluk sınırının altındaki nüfusun 2010 yılına kadar büyük ölçüde yoksulluktan kurtarılacağı hedeflendiği belirtilen diğer bir husus olmuştur. Sosyal yardım ve hizmet sunumunda merkezi yönetim, mahalli idareler, özel sektör ve sivil toplumun işbirliği içerisinde hareket etmelerinin teşvik edileceği de belirtilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2000).

Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013)

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda 2001 yılından sonra yoksulluk göstergelerinde iyileşmelerin olduğu belirtilmiştir. 2002 ve 2004 yılları karşılaştırılarak yoksulluk oranında %26,96'dan %25,6'ya doğru bir düşüş olduğu ifade edilmiştir. 2002-2004 döneminde yoksullukla ilgili bir iyileşme olmasına rağmen kırsaldaki yoksulluğun bazı göstergelerde arttığı belirtilmiştir. Kırdan kente göç eden kadınların iş gücüne katılma oranlarının düştüğü belirtilerek yoksulluk riskiyle karşı karşıya kaldıkları belirtilen diğer önemli bir husustur. Yoksulluğun azaltılacağı ve bu yönde çalışmalar yapılacağı bu planda genel anlamda belirtilmektedir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belirtildiği gibi bu kalkınma planında da merkezi idare, mahalli idare ve sivil toplumun yoksullukla mücadelede koordineli şekilde çalışacağı ifade edilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006).

Onuncu kalkınma planı (2014-2018)

Onuncu Kalkınma Planı'nda mutlak yoksulluk sorununun çözüldüğü bir ülke hâline gelmenin amaçlandığı belirtilmiştir. Yoksullukla mücadelede ise önemli ilerlemelerin sağlandığı ifade edilmiştir. Yoksulluk riskinin daha yüksek olduğu kırsal nüfusa odaklanma gereksiniminin devam ettiği belirtilen önemli bir husustur. Yoksullukla mücadelede sivil toplumun ve yerel yönetimlerin rolünün güçlendirilmesi belirlenen politikalar arasında olmuştur. Genel anlamda bakıldığında bu kalkınma planında özellikle kırsal yoksulluk üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

On birinci kalkınma planı (2019-2023)

On Birinci Kalkınma Planı'nda, Onuncu Kalkınma Planı döneminde mutlak yoksulluğun ortadan kaldırıldığı ve göreceli yoksullukta gerileme kaydedildiği ifade edilmiştir. Yine bu kalkınma planında yoksulluğun azaltılmasının temel amaçlar arasında olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda göreceli yoksulluğun azaltılmasıyla ilgili 2023 yılı için yüzdesel hedef belirlenmiştir. Bu kalkınma planında da diğerlerinde olduğu gibi kırsal yoksulluğun azaltılması temel amaçlar arasında sayılmış ve kırsal yoksulluğun azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılacağı belirtilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Yoksullukla Mücadele Yerel Yönetimlerin Rolü

Yoksullukla mücadelede merkezi yönetimin yanında yerel yönetimlerin sunacakları hizmetler yoksulluk sorununun çözülmesinde önemli rol oynamaktadır (Zeybekoğlu Dünder, 2011, s. 121). Nitekim Türkiye'de kentsel yoksullukla mücadele kapsamında yerel yönetimler yasal olarak görevli kılınmışlardır. 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda bu görevler belirtilmiştir. (Sezik, 2020, s. 1550).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediye başkanın görev ve yetkileri arasında, bütçede yoksullar için ayrılmış olan ödeneği kullanmak olduğu ifade edilmiştir (R.G. Tarih: 23.07.2004, Sayı: 25531; R.G. Tarih: 13.07.2005, Sayı: 25874). 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda ise il özel idaresinin görev ve sorumlulukları arasında, yoksullara mikro kredi verilmesi sayılmaktadır. Yine bu kanunda valinin görev ve yetkileri arasında bütçede yoksullar için ayrılmış olan ödeneği kullanmanın sayılmış olduğu görülmektedir (R.G. Tarih: 04.03.2005, Sayı: 25745). Bu anlamda belediyelerin yoksullukla mücadele kapsamında sosyal yardım ve hizmette bulunmaları "sosyal belediyecilik" anlayışı olarak ifade edilebilir (Kes-

gin, 2012, s. 174).

KORONAVİRÜS SALGINI VE KENTSEL YOKSULLUK

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle ülkeler ve şehirler arasında yaşanan yoğun hareketlilik, salgın hastalıkların pandemiye dönüşmesinde önemli bir faktör olmuştur (Tuğaç, 2020, s. 271). Kovid-19 salgını da işte bu yüzden pandemiye dönüşerek tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Pandemi ile beraber özellikle insan nüfusunun yoğun olduğu kentler bu salgından en başta ve en fazla etkilenen mekânlar olmuştur. Salgının başlamasıyla devletler her ne kadar ekonomik ve sosyal alanlarda önlemler almış olsalar da alınan bu önlemler yoksulların aleyhine olan kararlar olmuştur. Yoksul kesimler salgın döneminde alınan tedbirler sonucunda daha yoksul hâle dönüşmüşlerdir.

Kovid-19 pandemisi sürecinde hükümetlerin ekonomik dengenin bozulmaması ve yoksulluğun artmaması için geçici ekonomik paketler açıkladıkları görülmüştür. Fakat pandeminin ne kadar süreceği ile ilgili var olan belirsizlik ekonomik ve sosyal yaşamda da bir belirsizlik durumu oluşturmaktadır. Bu durum ise yoksulların toplumdaki dışlanmasına neden olmaktadır (Alpago ve Oduncu Alpago, 2020, s. 35).

Tablo 1. Nakdi Ücret Desteği Ödemeleri (Ücretsiz İzin Ödemeleri)

	2020	2021
Aylar	<i>Kişi Sayısı</i>	<i>Kişi Sayısı</i>
<i>Ocak</i>		859.894
<i>Şubat</i>		752.431
<i>Mart</i>		761.552
<i>Nisan</i>	880.088	862.895
<i>Mayıs</i>	1.204.110	996.727
<i>Haziran</i>	1.235.859	
<i>Temmuz</i>	812.643	
<i>Ağustos</i>	736.815	
<i>Eylül</i>	669.167	
<i>Ekim</i>	604.254	
<i>Kasım</i>	698.753	
<i>Aralık</i>	701.411	

Kaynak: (İŞKUR, 2021, s. 3).

Tablo 1’de Kovid-19 salgınının başladığı Mart 2020’den sonraki aylarda ücretsiz izin ödemesi yapılan kişi sayıları görülmektedir. Özellikle 2020 yılı

Mayıs ve Haziran aylarında ödeme yapılan kişi sayısı tablodaki diğer aylara göre en yüksek seviyelere ulaşmıştır. Sonraki aylarda her ne kadar iniş ve düşüşler yaşanmış olsa da 2021 yılının Şubat ayından itibaren bir yükseliş başlamış ve Mayıs ayında son dört ay içerisindeki en yüksek seviyeye ulaşılmıştır. Ücretsiz izin ödemesinden faydalanan kişi sayısında yaşanan yükselişler zaten yok-sul olan bu kesimlerin daha fazla gelir kaybına neden olmuş ve yoksulluklarını derinleştirmiştir.

Türkiye’de Kovid-19 sürecinin başlamasının ardından kısa çalışma ödeneginden faydalanan kişi sayısında da gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Yaşanan bu artış Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Kısa Çalışma Ödemeleri

	2020	2021
Aylar	<i>Kişi Sayısı</i>	<i>Kişi Sayısı</i>
<i>Ocak</i>	24.847	1.401.567
<i>Şubat</i>	17.862	1.329.490
<i>Mart</i>	96.636	1.158.123
<i>Nisan</i>	3.243.126	1.086.830
<i>Mayıs</i>	3.282.817	1.176.817
<i>Haziran</i>	2.486.854	
<i>Temmuz</i>	1.774.865	
<i>Ağustos</i>	1.302.755	
<i>Eylül</i>	1.051.710	
<i>Ekim</i>	967.563	
<i>Kasım</i>	1.015.981	
<i>Aralık</i>	1.386.424	

Kaynak: (İŞKUR, 2021, s. 2).

Tablo 2’de görüldüğü üzere Kovid-19 salgınının Türkiye’de görülmediği 2020’nin Ocak ve Şubat aylarında kısa çalışma ödeneğinden faydalanan kişi sayısı binli rakamlarla ifade edilirken salgının başlamasından sonra Nisan ayı itibarıyla bu ödenekten faydalanan kişi sayısı milyonlu rakamlara ulaşmıştır. Özellikle 2020 yılının Nisan ve Mayıs aylarında en yüksek kişi sayısına ulaşıldığı görülmektedir. Kısa çalışma ödeneğinden faydalanan kişiler, ücretsiz izin ödemesinden faydalananlarda olduğu gibi gelir kaybına uğramışlar ve daha fazla yoksullaşmışlardır.

Kovid-19 salgınından etkilenen bir diğer kitle ise kayıt dışı istihdam edilenler olmuştur. Kayıt dışı istihdam edilen kesimler kanunlar tarafından tanınıp korumadığı için oldukça dezavantajlı bir grup durumundadır. Bu gruplar sosyal ve ekonomik haklardan mahrum bir şekilde çalışmaktadırlar. Bu kesim hastalık izni ve işsizlik yardımı gibi güvencelere sahip değildirler. Ayrıca resmî olarak işçi sayılmadıklarından dolayı sendikal hakları da bulunmamaktadır (Kara, 2020, s. 606). Kovid-19 sürecinde özellikle geçici, günlük ya da güvencesiz işlerde çalışan insanlar her konuda daha fazla risk ile karşı karşıya kalmaktadır (Yorğun, 2020, s. 106). Bu gruptakiler Türkiye'de uygulanan sokağa çıkma kısıtlamalarında resmî olarak izinli sayılmadıklarından dolayı ciddi gelir kayıplarına uğramışlardır.

Türkiye'de salgının başlamasıyla birlikte okullarda uzaktan eğitime geçilmesi yoksulluğun bir başka boyutunu gün yüzüne çıkarmıştır. İnternete erişimi bulunmayan, bilgisayar, tablet veya televizyonu olmayan ailelerin çocukları salgın boyunca uzaktan eğitim sürecinden yararlanamamaktadır. Bu durumdaki çocuklar eğitime erişim eşitsizliğiyle karşılaşmaktadırlar. Uzaktan eğitim sürecinde yetişkin rehberliğine ihtiyaç duyan eğitim düzeyi düşük ailelerin çocukları bu haktan da mahrum kalmaktadırlar (Yıldız ve Akar Vural, 2020, s. 564). Derin Yoksulluk Ağı & Açık Alan Derneği'nin İstanbul'un farklı ilçelerinde 103 katılımcı ile yaptığı bir saha araştırmasında Kovid-19 döneminde uygulanan uzaktan eğitim ile ilgili önemli veriler elde edilmiştir. Görüşme yapılan yoksul ailelerin %57,8'i, çocuklarının uzaktan eğitime devam edemediğini belirtmiştir. Uzaktan eğitime katılamama sebebinin başında %60,4'lük bir oran ile tablet, bilgisayar ya da televizyonun bulunmaması gelmektedir. %54,7'lik bir oran ise internet bağlantısının olmamasından dolayı çocuklarının uzaktan eğitime katılmadıklarını ifade etmişlerdir (Derin Yoksulluk Ağı & Açık Alan Derneği, 2020, s. 39). Görüldüğü üzere salgın boyunca uzaktan eğitime erişim konusunda yaşanan sıkıntıların başında tablet, bilgisayar, televizyon vb. materyallerin bulunmaması ve internete erişim sorunu gelmektedir. Bu durum özellikle kentlerde yaşayan yoksul ailelerin çocuklarının eğitimde fırsat eşitsizliğine uğrayarak daha fazla yoksullaşmalarına neden olmaktadır. Salgın döneminde belediyelerin internete erişim sağlayamayan ailelerin çocuklarına yaptığı internet yardımı ve ihtiyaç sahibi ailelerin çocuklarına yapılan tablet vb. yardımlar eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltmada hayata geçirilen önemli uygulamalar olmuştur.

SONUÇ

Yoksulluk, insanların yaşamlarını sürdürürken belirli bir refaha ulaşamamaları durumudur. Özellikle nüfusun fazla olduğu kentlerde yoksul sınıfının yoğunlaştığı görülmektedir. Ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok alanda geri kalmış olan bu kesim sürekli hükümetlerin gündeminde yer almaktadır. Yoksullukla mücadelede politikalar belirlemek ve uygulamaya geçirmek devletlerin öncelikli hedefleri arasında bulunmaktadır. Türkiye'ye bakıldığında yürürlüğe giren kalkınma planlarında yoksulluğa Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile değinilmeye başlandığı görülmektedir. Son yayımlanan On Birinci Kalkınma Planı'nda bu durum süregelmiştir. Bu kalkınma planlarında özellikle kırsal yoksulluğa daha fazla değinildiği görülmektedir. Ayrıca Türkiye'de yoksullukla mücadelede yerel yönetimlere kanunlarla verilen görev ve sorumluluklar, bu mücadeleye yerelden başlanması yönünden son derece önemlidir. Çünkü yerel yönetimlerin halka en yakın yönetim birimi olması bu yönetim birimlerini yoksullukla mücadelede daha merkezî bir konuma yerleştirmektedir. Özellikle salgın gibi olağanüstü durumlarda yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin oynayacağı rol daha anlamlı olacaktır.

Küresel salgınlar en fazla ekonomik açıdan sorunlar yaşayan ve kalabalık yerlerde yaşayan yani yoksul olarak nitelendirilebilecek insanları etkilemektedir (Kocabaş, 2020, s. 407). Kovid-19 salgınında toplumun tüm kesimleri bu salgından etkilenmesine rağmen en fazla etkilenen kesim sosyoekonomik açıdan düşük seviyedeki kesimler olmaktadır. İşsiz kalma ihtimaliyle her an karşı karşıya olan ve güvencesi olmayan bu kesimler Kovid-19 salgınında sağlık yönünden de büyük risk altında bulunmaktadır (Burström ve Tao, 2020, s. 1).

Türkiye'de pandemiden dolayı işsiz kalan insanlar, sokağa çıkma kısıtlamasında kayıt dışı istihdam edilen insanların çalışamaması ve uzaktan eğitime erişimde yaşanan eşitsizlikler gibi nedenlerin kentsel yoksulluğu daha fazla artırması ve kalıcı hâle getirmesi beklenmektedir. Özellikle İŞKUR'un yayımladığı verilerde, ücretsiz izin ödemelerinden ve kısa çalışma ödeneğinden faydalanan kişi sayısında pandeminin başlamasıyla birlikte görülen artış yoksul sınıfların daha fazla gelir kaybına uğradığını göstermektedir. Kayıt dışı istihdam edilen kişilerin sokağa çıkma kısıtlamalarında uğradığı gelir kaybı ise bilinmemekle birlikte oldukça fazla olduğu düşünülmektedir. Eğitime erişimde yaşanan fırsat eşitsizlikleri ise yapılan araştırmalarda ve belediyelerin tablet, internet vb. yardım kampanyalarında görülmektedir.

Kovid-19 salgını ile birlikte günümüz küresel dünyasında salgınların nasıl pandemiye dönüşüp tüm dünyayı etkilediği tecrübe edilmiştir. Bu salgın süreci sona erse bile gelecekte bu tarz pandemilerin yaşanmasının ihtimal dahilinde olduğu unutulmamalıdır. Kovid-19 sürecinin Türkiye'de özellikle kentlerde yaşayan yoksul sınıfları olumsuz yönde etkilemiş olması devletin bu tarz durumlara daha hazırlıklı olmasını gerektirmektedir. Bu tür olağanüstü zamanlarda kullanılması için yedek bir bütçenin hazır bulundurulması hayati önem taşıyacaktır. Belediyelerin salgın sürecinde yoksullukla mücadelede oynadığı rol dikkate alındığında bu tarz durumlar için yerel yönetimlerin daha fazla yetkilendirilmesinin faydalı olacağı düşünülen bir başka konudur.

KAYNAKÇA

Alpago, H. & Oduncu Alpago, D. (2020). *Pandemik salgınlar, yoksulluk ve sosyoekonomik denge*. E. Şen D. Hıdıroğlu & O. Yılmaz (Ed.) Covid-19 pandemisinde yönetim ve ekonomi. (ss. 1-41). Ankara: Gazi Kitabevi.

Arpacıoğlu, Ö., & Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye’de yoksulluğun analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), 60-76.

Aydın, A. (2021). Türkiye’de bölgelere göre yoksulluk oranlarının sorgulayıcı veri çözümlemesi teknikleri ile analizi. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(7), 184-220.

Aytaç, Ö. (2016). Kent, yoksulluk ve sosyal düzensizlik potansiyeli. *Mukaddime*, 7(1), 135-155.

Bıçkılı, D. (2005). Kentsel yoksulluğun yapısal faktörlerle analizi: ekonomik ve politik yapının yeniden örgütlenmesi: karşılaştırmalı bir analiz. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7(1), 104-138.

Buheji, M., da Costa Cunha, K., Beka, G., Mavrić, B., Leandro do Carmo de Souza, Y., Souza da Costa Silva, S., Hanafi, M. & Chetia Yein, T. (2020). The extent of covid-19 pandemic socio-economic impact on global poverty. a global integrative multidisciplinary review. *American Journal of Economics*, 10(4), 213-224.

Burström, B. & Tao, W. (2020). Social determinants of health and inequalities in covid-19. *European Journal of Public Health*, 1-2.

Çalışkan, A. & Eyicil, A. (2019). XVIII. ve XIX. yüzyılda halep ve civarında salgın hastalıklar. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 1289-1319.

Derin Yoksulluk Ağı & Açık Alan Derneği, (2020). *Pandemi döneminde derin yoksulluk ve haklara erişim araştırması: yerel yönetimlere kriz dönemi sosyal destek programları için öneriler*. 16 Haziran 2021 tarihinde <https://derin-yoksullukagi.org/wp-content/uploads/2020/11/Pandemi-doneminde-derin-yoksulluk-ve-haklara-erisim-arastirmasi-Yerel-Yonetimlere-Kriz-Donemi-Sosyal-Destek.pdf> adresinden erişildi.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Yedinci beş yıllık kalkınma planı*. 14 Haziran 2021 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı*. 14 Haziran 2021 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Sekizinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2001-2005.pdf> adresinden erişildi.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı*. 14 Haziran 2021 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf> adresinden erişildi.

Güneş, F. (2009). Kentsel yoksulluk/dışlanma (Mı), göç ve istihdam: Eskişehir'de belediyeden yardım alan haneler. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(18), 449-471.

İŞKUR. (2021). *Türkiye İş Kurumu genel müdürlüğü işsizlik sigortası fonu bülteni*. 15 Haziran 2021 tarihinde https://media.iskur.gov.tr/46195/05_mayis-2021-bulten.pdf adresinden erişildi.

Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu kalkınma planı*. 14 Haziran 2021 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> adresinden erişildi.

Kara, E. (2020). Covid-19 pandemisi ve Türkiye'de kayıt dışı çalışanlar. *Turkish Studies*, 15(6), 603-619.

Kartal, N. & Demirhan, Y. (2014). Türkiye'de kentsel yoksulluğun kırsal nedenleri ve çözüm önerileri üzerine. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 135-154.

Kaya, F. (2011). Ağrı kent profilinde sosyo-ekonomik boyutlarıyla kentsel yoksulluk. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 219-242.

Keleş, R. (2013). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Kesgin, B. (2012). Kentsel yoksulluğa yönelik yerinden ve yerel müdahale: sosyal belediyecelik. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (26), 169.180.

Kılıç, S. (2015). Kentsel yoksulluğa ekolojik bir yaklaşım. *İdealkent*, 6(16), 123-154.

Kocabaş, A. (2020). *Eşitlik ve covid-19*. TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu. 23 Mayıs 2021 tarihinde https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6/covid19-rapor_6_Part50.pdf adresinden erişildi.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji sözlüğü. (Çev. Osman Akınhay & Derya Kömürçü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Özden, K. & Özmat, M. (2014). Salgın ve kent: 1347 veba salgınının Avrupa'da sosyal, politik ve ekonomik sonuçları. *İdealkent*, 5(12), 60-87.

Özel, M. (2015). Kentsel yoksulluk ve Türkiye'de yerel yönetimlerin işlevleri. *İdealkent*, 6(16), 155-181.

Polat, E. & Kahraman, S. (2021). Antroposen Çağı'nda pandemi ve kentlerin durumu. *Antropoloj*, (41), 21-31.

Saçlı, A. (2019). Türkiye'de kentsel yoksulluk olgusu üzerine bir değerlendirme. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1-24.

Sayın, Ö. & Bozkurt, V. (2020). *Pandemide küresel kentte yaşamak: İstanbul'un covid-19 deneyimi*. D. Demirbaş, V. Bozkurt ve S. Yorğun (Ed.) Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri. (ss. 203-215). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi.

Sezik, M. (2020). Türkiye'de yerel yönetimlerin güncel kentsel sorunlara yaklaşımı. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1540-1562.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On birinci kalkınma planı*. 15 Haziran 2021 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINMA-PLANI_2019-2023.pdf adresinden erişildi.

Taş, H.Y. & Özcan, S. (2012). Türkiye'de ve Dünya'da yoksulluk üzerine bir araştırma. *International Conference On Eurasian Economies*, 11-13 Ekim Kazakistan, 423-430.

Tuğaç, Ç. (2020). Kentsel sürdürülebilirlik ve kentsel dirençlilik perspektifinden tarihteki pandemiler ve covid-19 pandemisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 259-292.

World Bank. (2021). *Urban population*. 12 Haziran 2021 tarihinde <https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL?end=2019&start=1960&view=chart> adresinden erişildi.

Yaşar, S. & Taşar, M.O. (2019). Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye'de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144.

Yıldız, A. & Akar Vural, R. (2020). *Covid-19 pandemisi ve derinleşen*

eğitim eşitsizlikleri. TTB Covid-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu. 23 Mayıs 2021 tarihinde https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6/covid19-rapor_6_Part64.pdf adresinden erişildi.

Yılmaz, M. (2012). Küreselleşme ve kentsel yoksulluk: sosyolojik bir perspektif. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1(4), 257-287.

Yılmazsoy, B.K., Kırkık Aydemir, K.P. & Akdemir, Ç. (2021). Tarihi süreçte salgın hastalıklar ve değişim: covid-19 sonrası mimari ve kent. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(66), 425-440.

Yorğun, S. (2020). *Covid-19 salgınının sosyal politikalara etkileri*. D. Demirbaş, V. Bozkurt & S. Yorğun (Ed.) Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasi etkileri. (ss. 99-113). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi.

Zeybekoğlu Dünder, Ö. (2011). Türkiye'de kentsel yoksulluk sorunu açısından sosyal belediyeciliğin önemi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1(2), 117-126.

Mevzuat

Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). *Resmî Gazete*. Yayımlanma Tarihi: 23.07.2004. Sayısı: 25531. Numarası: 5216.

İl Özel İdaresi Kanunu (2005). *Resmî Gazete*. Yayımlanma Tarihi: 04.03.2005. Sayısı: 25745. Numarası: 5302.

Belediye Kanunu (2005). *Resmî Gazete*. Yayımlanma Tarihi: 13.07.2005. Sayısı: 25874. Numarası: 5393.

Arda ARIKAN

FELİCİA HEMANS VE JAMES CLARENCE MANGAN'IN ŞİİRLERİNDE ABBASİ DÖNEMİ VE BERMEKİLER

Fatih ÇELİK

ALTAY TÜRKÇESİ AĞIZLARI

Şarika BERBER

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA ERMENİ İSYANLARININ SİVAS ÖRNEĞİNDE ANADOLU COĞRAFYASINA ETKİSİ

Levent Efe ARLI

İHSAN OKTAY ANAR'IN ROMANLARINA SANAT TARİHİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Eda TEKİN - Genç Osman İLHAN

ÇİZGİ ROMANLARIN YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Zabihullah DASHTİ

ZAHİR ŞAH DÖNEMİ AFGANİSTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ(1933-1973)

Bertuğ SAKIN - Çisem GÖÇMEN ÇETİNER - Reyyan AĞAOĞLU-ÖZDEMİR

YAPAY ZEKÂDA DİL, BİLİNÇ VE SUÇ OLGUSU

Mustafa YILMAZ

KOVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE'DEKİ KENTSEL YOKSULLUĞA ETKİLERİ

Hüseyin KAZAN - Aslı YÜKSELEN

GAZETELERİN BİRİNCİ SAYFALARININ TASARIM İLKELERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Nimet SÖNMEZ OKULMUŞ

PERS YÖNETİM MEKANİZMASI VE MÖ. VI- IV. YÜZYILLARI ARASI DOĞU ANADOLU BÖLGESİ Burak YILDIRIM

ÇAĞDAŞ SERAMİK SANATINDA ANTROPOMORFİK YAKLAŞIMLAR

M. Akif KORKMAZ

KADIN TOPLAYICILIK KÜLTÜRÜ VE BULANCAK PAZARINDA KÖYLÜ KADINLARIN DOĞAL ÜRÜNLERİ

Ayten DOĞAN KESKİN

ÇOCUK HASTANELERİNDE KİTAPLARIN KULLANIMI

Abdussamed GEÇER

RESUL KÖSE, 1939 ERZİNCAN DEPREMİ: KAYIPLAR, ÇEVRE VİLAYETLERE ETKİLERİ, YURT İÇİ VE YURT DIŞINDAN YAPILAN YARDIMLAR, LİBRA YAYINCILIK, İSTANBUL, 2021, s. 310

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187

ISSN 2587-2001

9 772587 200005